

Itsenäistymisen satavuotisjuhlallisuuksien aikakausi

*Tervehdyssanat Pohjanmaan Maanpuolustuskillan vuosipäivänjuhlassa
Tammisunnuntaina 26.1.2014 Vaasan Kaupungintalossa*

Kunnioitetut sotiemme veteraanit, arvoisa juhlayleisö!
Värderade veteraner från våra krig, ärade festpublik!

Tammisunnuntai on kiinteästi isänmaamme itsenäistymiseen liittyvä muistopäivä. Siksi se vie ajatukset väistämättä päivän syntysijoille, moninaiisiin tapahtumiin lähes sata vuotta sitten. Historian tunteminen, sen tapahtumien tiedostaminen ja niiden merkityksen ymmärtäminen ei ole hyödytöntä vanhojen muistelua vaan on tarpeen niin tämän päivän toimiamme kuin tulevaisuuden suunnitelmiamme varten. Tämän totesi jo v.1642 Turun Akatemian professorikuntaan yliopiston perustamisvaiheessa kuulunut Michael Wexionius väitöskirjassaan ”De Prudentia (Viisaudesta)”: ”Viisauden perusasia on, että valitaan hyvä ja vältetään paha. Jotta saisimme tämän viisauden, tarvitsemme kolminkertaisen kyvyn: 1) muistin, jolla tarkastelemme mennyttä, 2) ymmärryksen, jolla arvioimme nykyhetkeä sekä 3) vaarinpidon, jolla varaudumme tulevaan”.

Valmistelutyöt kolmen vuoden päästä alkavaan itsenäisyytemme 100-vuotisjuhlavuoteen ovat jo alkaneet. Useat eri toimikunnat ja työryhmät ovat aloittaneet työnsä juhluvuoden ohjelman aikaan saamiseksi. Tämän päätteeksi vastaamme tulevia seuraavien vuosien aikana monta muuta itsenäistymiseen liittyvää tapahtumaa, joista tulee kuluneeksi 100 vuotta. Ensimmäiset tapahtumista ajoittuvat nyt alkaneeseen vuoteen. Odotettavissa on todellinen satavuotisjuhlallisuuksien aikakausi.

Heinäkuussa 1914 syttynyt ensimmäinen maailmansota merkitsi eräänlaista lähtölaukausta maassamme kauan vireillä olleille itsenäistymishankkeille. Sota vaikutti mm. jääkäri liikkeen syntymiseen. Sodan sytyttyä monet suomalaiset toivoivat Venäjän tappiota. Alkuvaiheessa Venäjä kokikin raskaita vastoinkäymisiä. Sotaolosuhteet yhdessä marraskuussa 1914 julkistetun laajan venäläistämishankkeen kanssa kokosivat lähinnä Helsingin ylioppilaspiireissä toimineet aktivistiryhmät yhteen. Ostrobotnian kassahuoneessa marraskuun 20. päivän iltana pidettyä Suomen itsenäisyyttä liikkeeseen järjestäytymiskokousta voidaan pitää jääkäri liikkeen syntymishetkenä.

Första världskriget som började i juli 1914 betydde ett slags startskott till de självständighetsinitiativ som hade redan länge varit under planering i vårt land. Kriget hade inverkan till exempel på att jägarrörelsen fick sin uppkomst. När kriget hade utbrutit önskade många finländare Rysslands nederlag. Ryssland också led i början svåra motgångar. Krigsförhållanden tillsammans med det vida russificeringsprogrammet som hade lagts fram i november 1914 rafsade spontant ihop aktivistgrupper inom Helsingfors studentkretsar. Man kan anse att det konstituerande möte för Finlands självständighetsrörelse som hölls i kassarummet på Ostrobotnia den 20 november är den finska jägarrörelsens uppkomstdatum.

Seuraava vuosi 1915 merkitsi jääkärien varsinaisen koulutuksen alkamista Lockstedter Lagerissa Saksassa, ensin helmikuussa partiolaiskurssina ja myöhemmin kesällä Lockstedtin koulutusjoukkona. Toukokuussa 1916 perustettu Kuninkaallinen Preussin Jääkäripataljoona 27 joutui jo varsinaisiin sotatoimiin, kun se määrättiin Saksan itärintamalle nykyisen Latvian alueelle taistelemaan Venäjää vastaan. Ennen Suomeen paluutaan pataljoona sai vielä noin vuoden ajan lisäkoulutusta Libaussa.

Venäjä koki sodan aikana myös perusteellisen sisäisen mullistuksen. Vuoden 1917 kaksi vallankumousta merkitsivät tsaarinvallan päättymistä ja lopuksi uuden bolsevikihallinnon syntyä. Näissä olosuhteissa Suomi katsoi tilaisuuden Venäjältä irtautumiseen vihdoinkin tulleen. Itsenäisyysjulistus annettiin joulukuun 6. päivänä ja itsenäisyydelle saatiin tunnustus keskeisiltä eurooppalaisilta valtioilta heti vuoden 1918 alussa.

Itsenäisyysjulistus ja sitä seuranneet valtioiden tunnustamiset eivät kuitenkaan riittäneet itsenäisyyden vakiinnuttamiseksi. Maassamme oli vielä runsaasti venäläistä sotaväkeä, useita kymmeniätuhansia maa- ja merivoimien miehiä. Tammisunnuntaina 1918 alkanut tapahtumasarja näiden joukkojen aseistariisumiseksi muodostui tärkeäksi lenkiksi siinä prosessissa, jonka tuloksena Suomi tuli lopullisesti Venäjältä poliittisesti riippumattomaksi ja saavutti näin täyden valtiollisen itsenäisyyden. Traagista tietysti oli, että tämän vapaussodan rinnalle, monilta osin siihen yhdistyneenä, syttyi yhteiskunnallisista, sosiaalisista ja poliittisista syistä kummunnut kansalaissota, luokkasota, "punakapina". Tuolloin sattuneet tapahtumat jättivät jälkeensä niin syviä traumoja, että vasta aivan viime aikoina on pystytty analyttisesti ja kiihottomasti tarkastelemaan noita itsenäisyytemme myrskyisiä alkuvuosia. Tarkasteluhetken etäännyessä itse tapahtumista vuoden 1918 sodan rooli nimenomaan Suomen vapaussotana kuitenkin vahvistuu.

Itsenäistymisprosessin päätepisteenä voidaan pitää lokakuussa 1920 solmittua Tarton rauhaa. Vapaussodan virallisesti päättäneenä rauha on merkittävä mm. siksi, että se on ensimmäinen itsenäisen Suomen tekemä rauha. Samalla se on ainoa rauhamme, joka on syntynyt aidosti neuvotellen, toisin kuin talvi- ja jatkosodan jälkeen tehdyt Moskovan ja Pariisin rauhat, jotka olivat enemmänkin sanelurauhoja. Tarton rauhan rajat muodostavat sen Suomi-neidon, joka on monelle suomalaiselle se ainoa oikea – ainakin lähestulkoon: kaksi kättä ja leveät helmat.

Man kan anse att freden i Dorpat som slöts i oktober 1920 betydde ändpunkten för Finlands självständighetsprocess. Freden gjorde officiellt slut på Frihetskriget. Den är den första freden som det självständiga Finland har gjort. Den är också vår enda fred som har fått till stånd med äkta förhandlingar. De senare frederna i Moskva och Paris var mera diktatfreder. Finlands gränser enligt freden i Dorpat bildar den jungfru Finland som är åt många finländare den enda rätta – åtminstone nära på den rätta: jungfrun med två armar och med en bred fall.

Arvoisat juhlavieraat, ärade festpublik!

Jääkäri liikkeen syntysanojen lausumisesta tulee tämän vuoden marraskuussa samoin kuin Tarton rauhan solmimisesta tulee vajaan seitsemän vuoden päästä kuluneeksi 100 vuotta. Tähän väliin ajoittuu maamme itsenäistymisen monipolvinen prosessi. On varmaa, että lähivuosien muistotapahtumat ja -juhlat tulevat kiinnittämään huomiotamme näihin maamme historian kannalta keskeisiin tapahtumiin ja lisäämään tietoisuuttamme niistä.

Tervetuloa yhteiseen Tammisunnuntain juhlaamme. Ni är hjärtligt välkomna till vår gemensamma januarisöndagsfest.